

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*

te Oostende in november – december 2005

PETER ADRIAENS & GERALD DRIESSENS

Een invasie van Woestijntapuiten *Oenanthe deserti* in West-Europa bracht Jurgen Dewolf, Ward Vercruysse en mezelf ertoe op zondag 6 november 2005 in het havengebied van Oostende op zoek te gaan. We bezochten allerlei zeer geschikte terreinen, zoals parkings voor vrachtwagens, betonnen opslagterreinen met stapels autobanden, treinsporen, roestige hekkens, enz. Toen we merkten dat we eigenlijk vooral naar planten aan het kijken waren, gingen we maar koffie drinken. Dat hielp.

In de namiddag kwamen we, op weg naar de Spuikom, nog een braakliggend terrein tegen dat we niet links konden laten liggen. Vergeleken met al de marginale plaatsen van die ochtend, leek dit wel een Mongoolse steppe... Er zat zelfs een tapuit, helaas een gewone *Oenanthe oenanthe*. We hadden het terrein al bijna verlaten, toen Jurgen 'iets verdachts' zag invallen – een zangvogel die hij niet kon thuisbrengen. Dit liet natuurlijk nogal veel mogelijkheden open. In de hoop dat het minstens een Fluitnachtegaal *Luscinia sibilans* zou zijn, zochten we de vogel terug. Op de plaats waar de vogel geland was, vlogen er twee piepers op die ongeveer even groot leken en waarvan er één als Graspieper *Anthus pratensis* riep. De andere liet geen geluid horen, maar het viel me wel op dat hij iets dikker was dan de Graspieper, met een dieper golvende vlucht. Een Grote Pieper *Anthus richardi*? Maar dan wel een mini-exemplaar!? We joegen de vogel nog eens op en toen riep hij wel: een niet al te luid, vrij hoog "pschieeu", dat eigenlijk meer aan Gele Kwikstaart *Motacilla flava* deed denken dan aan Grote Pieper. Ik riep dan ook dat dit waarschijnlijk een Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii* was; Ward dacht ongetwijfeld net hetzelfde want hij was direct akkoord.

Een tiental waarnemers kreeg de vogel die dag nog te zien, tot hij kilometers ver wegvloog in de richting van Zandvoorde en daar ergens naar beneden ging.

De rest van de week en het daarop volgende weekend moeten alle lokale vogelkijkers bijzonder belangrijke dingen te doen gehad hebben, want niemand bezocht nog het terrein, zelfs niet toen er een veel bekeken Ijsduiker *Gavia immer* werd ontdekt op de

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, eerste winterkleed. 30 november 2005, havengebied Oostende (W.-VL.) (Foto: Koen Verbanck)

Spuikom, die er vlak naast ligt. Het was 'onze' pieper en we moesten er maar ons plan mee trekken – wat we ook deden op zondag 13 november, toen we nog eens het terrein bezochten, samen met David 'Billy' Herman. De Mongoolse Pieper vloog voor onze voeten op. We kregen de vogel nu ook goed in zit te zien (o.a. in boomtoppen) en waren nu volledig overtuigd van de determinatie. We beepten de vogel door als zekere Mongoolse Pieper; hij werd die dag nog gezien door vele tientallen vogelkijkers en bleef nog aanwezig tot en met 30 december. Op zaterdag 19 november werd hij gevangen en geringd door Norbert Roothaert. Hij werd uitgebreid gefotografeerd en het geluid werd verschillende keren opgenomen (door Ward Vercruysse).

Herkenning

Hoewel het formaat (niet veel groter dan Graspieper, in directe vergelijking) het eerste was dat opviel aan de vogel, is dit geen betrouwbaar kenmerk. Oostelijke Grote Piepers kunnen soms zelfs kleiner zijn dan Mongoolse Piepers (zoals bv. de vorm

'sinensis', die door sommigen als een volwaardige ondersoort van Grote Pieper wordt beschouwd). Hetzelfde geldt voor de staartlengte: de vogel had een iets kortere staart dan de gemiddelde Grote Pieper, maar kleine exemplaren van die soort hebben vaak ook een relatief korte staart (Alström & Mild 2003).

De roep is veruit het beste kenmerk. Meestal riep de vogel de "pschieeu" roep, die hoger klonk dan bij Grote (meer als Gele Kwik), iets nasaler en iets minder explosief. Grote Pieper (inclusief 'sinensis') heeft een rauwe, explosieve roep ("tsjrèèuw"), met duidelijkere 'rr'-klank aan het begin. De roep klinkt lager dan bij Mongoolse en doet daardoor niet denken aan Gele Kwikstaart. Soms roept Grote Pieper wel wat stiller dan gewoonlijk (minder explosief), wat voor verwarring kan zorgen.

Mongoolse Pieper heeft ook nog een tweede type roep, die bij Grote Pieper niet voorkomt (in tegenstelling tot wat in Cramp [1988] staat), namelijk een kort "tsjep", dat vaak als een dubbele "tsjep-tjep"-roep of

een serie van "tsjep"-roepjes wordt voortgebracht (Alström & Mild 2003). De vogel van Oostende liet soms de dubbele roep horen, al of niet in combinatie met de gewone vluchtroep.

Deze roep is diagnostisch, maar houd er rekening mee dat:

Grote Pieper soms de gewone vluchtroep kan inkorten en snel na elkaar kan herhalen ("tsjreuw-tsjreuw");

De "tsjep"-roep van Mongoolse volgens Alström & Mild (2003) niet zo vaak gegeven wordt door dwaalgasten; het is eerder een soort contactroep, bijvoorbeeld tussen twee of meer Mongoolse Piepers die samenvliegen; volgens Magnus Robb echter is dit roepje bij dwaalgasten toch frequenter dan Alström & Mild doen uitschijnen.

Meer info (sonogram en geluidsbestand) op www.natuurpunt.be/oriolus onder nummer 4 2006 en in nieuwe publicatie "The Sound Approach to birding" (zie Nieuws uit de boekhandel).

In zit viel bij de vogel van Oostende meteen het nogal zandkleurige lichaam op (herinnerend aan Duinpieper), gelijkmatig verdeeld over borst, flanken en buik. Grote Pieper komt in het najaar meestal eerder koud aardebruin over op de bovendelen en op de onderdelen is vaak een duidelijk

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, eerste winterkleed. 25 december 2005, havengebied Oostende (W. VL.) (Foto: Rudi Debruyne)

kleurverschil te zien tussen de rossige flanken en de witte buik. De kruin was opvallend en gelijkmatig gestreept (bijna als Graszanger *Cisticola juncidis*), terwijl die bij Grote Pieper in het midden meestal zwakker gestreept is, waardoor er een don-

kere begrenzing boven de lichte wenkbrauwstreep wordt gevormd.

De teugel was bleek en bovendelen en borst waren zwaar gestreept, wat Duinpieper uitsloot. Er zijn al gevallen bekend van Duinpiepers die in het late

De Oostendse Mongoolse Pieper was onder meer herkenbaar aan:

- 1 Snavel hoger en vooral puntiger toelopend dan bij Grote Pieper
 - 2 Gelijkmatig gestreepte kruin, een wat Graszanger *Cisticola juncidis*-achtig effect creërend
 - 3 Mantel donker gestreept op een bleek beige basiskleur
 - 4 Egaal bleek roomkleurig beige onderdelen, inclusief buik
 - 5 Achternagel sterk gekromd en ongeveer even lang als de achterteen zelf
- Algemene indruk van bleek beige verenkleed met vrij 'open' streping

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, eerste winterkleed. 13 november 2005, havengebied Oostende (W. VL.) (Foto: Patrick Beirens)

Volgende kenmerken van Grote Pieper zijn hier zichtbaar:

- 1 Stevige snavel met duidelijke, wat lijs-terachtige kromming naar punt toe
 - 2 Centrale kruinstrepen wazig met nadruk op de zijkruinstreep, basiskleur warmer aardbruin
 - 3 Basiskleur mantel en schouderveren donkerder en meer aardbruin
 - 4 Flanken met warmer beige-bruine waas
 - 5 Naar piepernormen zeer lange staart
- Algemene indruk van warmere aardbruine vogel met vaak wat meer dichtlopende, minder geordende streping

Grote Pieper *Anthus richardi*, eerste winterkleed. 21 oktober 2004, voorhaven Zeebrugge (W. VL.) (Foto: Koen Verbanck)

najaar nog in grotendeels juveniel kleed waren (dus met gestreepte bovendelen en borst), maar ten minste de donkere teugel verraadt dan nog de soort. De achternagel was sterker gekromd dan bij Grote Pieper en was zeker niet zo extreem lang als bij

typische exemplaren van die soort. De snavel was dan weer wel vrij zwaar - min of meer als Grote Pieper - maar leek iets hoger aan de basis dan bij die soort. De bovendelen hadden iets zwaardere, donkere strepen met daartussen blekere strepen

("bretellen"), zelfs al waren ze gesleten. Grote Pieper heeft in het najaar vrij vaak enkele fijne, donkere streepjes op de achterflank; die zijn er nooit bij Mongoolse Pieper (en waren er ook niet bij de vogel van Oostende).

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, eerste winterkleed. 30 november 2005, havengebied Oostende (W. VL.) (Foto: Koen Verbanck)

Deze vluchtfoto toont ons enkele kenmerken van Mongoolse Pieper:

- 1 Staart verhoudingsgewijs normaal van lengte, dus wat Duinpieper-achtig silhouet
- 2 Onderdelen, inclusief buik, uniform bleek roomkleurig beige van kleur

Grote Pieper *Anthus richardi*, eerste winterkleed. 20 november 2005, jachthaven Nieuwpoort (W. VL.) (Foto: Koen Verbanck)

Hier zien we:

- 1 Staart lang en eerder van kwikstaartproporties
- 2 Flanken iets warmer bruin gekleurd, waardoor zichtbaar kleurverschil met wittere buik

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*. 19 november 2005, havengebied Oostende (W.Vl.) (Foto: Diederik D'Hert)

Grote Pieper *Anthus richardi*. november 2005, jachthaven Nieuwpoort (W.Vl.) (Foto: Miguel Demeulemeester)

In regel is de achternagel van de Grote Pieper minder gekromd dan die van Mongoolse Pieper. In de praktijk blijkt dit niet altijd even gemakkelijk. Bij Grote Pieper is de achternagel wel duidelijk langer, het verschil in kromming tussen de soorten is in dit geval nauwelijks zichtbaar.

In november waren alle middelste dekveren nog juveniel in beide vleugels, zodat dit kenmerk toen niet bruikbaar was (zie Alström & Mild 2003).

Tussen Grote en Mongoolse Pieper is er veel overlap in formaat, verenkleed, snavelvorm en lengte van de achternagel. De roep is het belangrijkste kenmerk en een geluidsoptname is eigenlijk onontbeerlijk.

Voorkomen en verspreiding

Mongoolse Pieper broedt in Mongolië en de nabijgelegen delen van Rusland en China. De soort overwintert vooral in India.

De vogel van Oostende vormt het vierde geval voor België en de eerste veldwaarneming. De drie eerdere gevallen waren:

1) De Moeren, Veurne, West-Vlaanderen,

16 november 1986; eerstejaars; ringvangst

2) Hoevenen, Antwerpen, 16 oktober 1998; eerstejaars; ringvangst

3) Grembergen, Oost-Vlaanderen, 26 oktober 2004; eerstejaars; ringvangst

In december 2005 bleek er nog een Mongoolse Pieper aanwezig in België, namelijk in Turnhout. De vogel was daar al sinds 10 november aanwezig, maar men

Grenzeloos genieten van
vogels en natuur

Programma 2006

Hongarije	08/10 - 15/10 *
Oman	15/10 - 26/10 *
Ethiopië	19/10 - 09/11
Gambia	10/12 - 22/12 *

*) vol

Programma 2007

Thailand	10/01 - 26/01
Zuid-Afrika	01/02 - 17/02 **
India	16/02 - 04/03 **
Sallandse Heuvelrug	20/04 - 22/04
Lesbos - a	27/04 - 04/05 **
Lesbos - b	04/05 - 11/05 **
Terschelling	12/05 - 16/05
Helgoland	28/05 **
Brazilië	22/07 - 05/08 **
Tanzania	24/07 - 05/08 **
Bulgarije	15/09 - 22/09 **
Texel	27/09 - 30/09
Ethiopië	25/10 - 14/11 **
Gambia	09/12 - 20/12 **

**) kleine wijzigingen mogelijk

Stichting Vogelreizen
tel: 0031-(0)26-3723990

info@stichtingvogelreizen.nl
www.stichtingvogelreizen.nl

dacht begrijpelijkerwijs eerst aan Grote Pieper. De waarneming werd pas op 1 december bekend gemaakt; in het weekend van 17-18 december begon de waarnemer aan de determinatie te twijfelen en gingen de gedachten uit naar Mongoolse Pieper. Uiteindelijk werd de vogel op 21 december als zeker een Mongoolse gedetermineerd.

Elders in Europa is de soort een zeldzame maar vrij regelmatige dwaalgast. Pas in de recente decades wordt ze herkend: vrijwel alle Europese waarnemingen werden gedaan vanaf 1974. In Groot-Brittannië is er een geval uit 1882; dit betreft een vogel die in een collectie was opgenomen als Grote Pieper en pas recent werd 'ontdekt'. Het aantal gevallen in de Europese landen tot en met 2004 is als volgt:

Nederland (3 – 1983, 1996, 2002), Denemarken (3 aanvaarde gevallen, hoewel bij het derde geval, een veldwaarneming, de roep niet werd gehoord), Finland (14, waaronder één gedood door Dwerguil *Glaucidium passerinum*; een 15de geval, uit 2004, is momenteel nog in behandeling bij de commissie), Zweden (5), Noorwegen (4), Estland (1), Groot-Brittannië (12), Frankrijk (4) en Portugal (1).

2005 was een goed jaar voor deze soort in Europa; zo werden er in Nederland niet minder dan 3 exemplaren gemeld. Verder waren er dat jaar meldingen in Groot-Brittannië (1), Frankrijk (1), Duitsland (1),

Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii*, eerste winterkleed. 25 december 2005, havengebied Oostende (W. Vl.) (Foto: Rudi Debruyne)

Spanje (1), Zweden (2), Noorwegen (2) en Finland (1).

Dankwoord

Dank aan Magnus Robb en Per Alström, die de determinatie bevestigden. Magnus maakte ook sonogrammen. Hans Matheve wordt bedankt voor het digitaliseren en hosten van de geluidsopnames.

Ook dank aan Jyrki Normaja, Antero Lindholm, Uku Paal, Colin Bradshaw, Lee Evans, Bernard Volet, Yann Kolbeinsson, John Attard Montalto, Anders Blomdahl, Gonçalo Elias, Johannes Laber, Ole Amstrup, Vegard Bunes, Ricard Gutiérrez, Martin Vavøík, Zalai Tamás en Paul Milne voor het doorgeven van het aantal gevallen in hun land.

Referenties

- Alström P. & K. Mild 2003. *Pipits and wagtails*. London.
Cramp S. & K.E.L. Simmons (editors) 1988. *The birds of the Western Palearctic*. Oxford.

Peter Adriaens, Volmolenstraat 9, B- 9000 Gent, adriaens@dutchbirding.nl
Gerald Driessens, Coxiestraat 11, B- 2800 Mechelen, gerald.driessens@natuurpunt.be

Samenvatting – Abstract - Résumé

In november-december 2005 pleisterde een Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii* te Oostende (W). Het gaat hierbij om het vierde geval voor België. Bij de beschrijving wordt extra ingegaan op het onderscheid met Grote Pieper *Anthus richardi*.

Blyth's Pipit Anthus godlewskii, Oostende, November-December 2005

During November-December 2005 a Blyth's Pipit Anthus godlewskii was present at Oostende. This is fourth record for Belgium. The description pays special attention to the difference to Richard's Pipit Anthus richardi.

Pipit de Godlewski Anthus godlewskii à Oostende en novembre-décembre 2005

En novembre-décembre 2005 un Pipit de Godlewski Anthus godlewskii à fait escale à Ostende (Flandre-Occidentale). Il s'agit du quatrième cas pour la Belgique. Dans la description nous avons surtout souligné la différence avec le Pipit de Richard Anthus richardi.